

УДК 346.3

О.В. СІДЕЙ, Харківський національний університет внутрішніх справ

ГОСПОДАРСЬКИЙ ДОГОВІР ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: промислове підприємство, господарський договір, господарські правовідносини, господарські зобов'язання, договірні зобов'язання

В умовах становлення ринкової економіки пріоритетним напрямком є удосконалення регулювання діяльності підприємств в Україні. Оскільки найрозвинутішою сферою економіки є промисловість, треба звернути увагу саме на промислові підприємства. Важливим аспектом діяльності промислового підприємства є побудова взаємовідносин з іншими підприємствами, установами, організаціями і громадянами в усіх сферах господарської діяльності. Такі взаємовідносини будуються за допомогою укладання господарських договорів.

Розглядом питання даної статті займалися такі вчені, як: А.С. Васильєв, О.П. Подцерковний, С.О. Погрібний, В.Д. Понікаров, Л.М. Попова, Д.В. Назаренко, В.С. Щербина, М.І. Брагинський, О.С. Іоффе, О.А. Беляневич та ін.

Господарський договір є основною формою реалізації господарських зобов'язань.

В юридичній та навчальній літературі поряд із терміном «господарський договір» використовується термін «підприємницький договір». У дореволюційній Росії використовувався термін «торгові угоди». До них відносилися всі угоди, які уклалися купцями у вигляді промислу. Правовими наслідками визнання угоди торговою виступали: регулювання угоди нормативними актами торгового законодавства та особливий порядок розгляду спорів – у торгових судах [1].

На жаль, Господарський кодекс України не дає чіткого визначення поняття господарського договору, проте у п.1 ст.179 вищезазначеного нормативного акта надається поняття господарсько-договірного зобов'язання, як

майново-господарського зобов'язання, що виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами-юридичними особами на підставі господарських договорів [2].

У зв'язку з цим, у науковій доктрині існують різні підходи до розуміння цього поняття. Найбільш вдалим слід вважати думку, згідно якої господарський договір – це угода суб'єктів господарювання, що спрямована на встановлення, зміну або припинення між ними господарських зобов'язань і передбачає їх співробітництво в досягненні визначених нею господарських (комерційних) результатів [3].

Основою діяльності промислового підприємства є виробничий процес. До промислових відносяться підприємства з виробництва електроенергії, знарядь праці для галузей економіки, видобутку сировини, палива, заготовлі лісу, переробки продукції, випущеної промисловістю або виробленої сільським господарством, видобуток і переробка сировини, виробництво товарів і послуг.

Саме тому промисловим підприємством можна вважати – самостійний статутний суб'єкт господарювання, що діє у встановленому законі порядку та створене для виготовлення продукції виконання робіт і послуг промислового характеру з метою задоволення громадських потреб та отримання прибутку.

Господарські договори укладаються за правилами, встановленими Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених Господарським кодексом, іншими нормативно – правовими актами щодо окремих видів договорів.

При укладенні господарських договорів сторони можуть визначати зміст договору на основі: вільного волевиявлення, коли сторони мають право погоджувати на свій розсуд будь-які умови договору, що не суперечать законодавству; примірному договору, рекомендованого органом управління – суб'єктам господарювання для використання при укладенні ними договорів, коли сторони мають право за взаємною згодою змінювати окремі умови,

передбачені примірним договором, або доповнювати його зміст; типового договору, затвердженого Кабінетом Міністрів України, чи у випадках, передбачених законом, іншим органом державної влади, коли сторони не можуть відступати від змісту типового договору, але мають право конкретизувати його умови; договору приєднання, запропонованого однією стороною для інших можливих суб'єктів, коли ці суб'єкти у разі вступу в договір не мають права наполягати на зміні його змісту.

Своєрідність господарського договору як зобов'язального правовідношення зумовлена природою господарських зв'язків і виявляється в спрямованості господарського договору на обслуговування господарської діяльності та в поєднанні майнових і організаційних елементів в змісті господарських договорів [4].

Так, на промислових підприємствах можуть укладатися такі договори: купівлі – продажу (наприклад, закупівля сировини для вироблення продукції підприємства); договір підяду (наприклад, проведення експертного обстеження певного обладнання на підприємстві); договори на проведення науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт; договір перевезення; договір про надання послуг; договір позички та позики; договір транспортного експедирування (перевезення вантажу); договір поставки; договір факторингу (передача грошових коштів у розпорядження підприємства); договори про спільну діяльність та ін.

Як свідчить практика, на підприємствах розроблюють і тиражують бланки (форми) договорів, так звані типові договори. Залежно від виду продукції або товару може розроблятися кілька форм договорів. У бланках договорів записують такі умови, які залежно від виду продукції або послуг забезпечуватимуть законні інтереси підприємства та відповідатимуть вимогам законності. Усі бланки договорів повинні бути узгоджені з головним бухгалтером та юристом.

Під час підготовки проекту договору його умови також слід узгодити з планово-еконо-

мічним, виробничо-диспетчерським, фінансовим та іншими заінтересованими відділами та службами з питань, що входять до їх компетенції.

Практикою роботи юрисконсультів визначено загальний порядок виконання договірної роботи, якого дотримуються на підприємствах з урахуванням їх специфіки. Так, усі проекти договорів, що надходять на підприємство, підлягають реєстрації канцелярією в журналі вхідної кореспонденції, після чого передаються у встановленому порядку службі або підрозділу, що визначені наказом керівника як організатори підготовчої роботи з укладення цього виду договорів. Після отримання проекту договору служба або підрозділ повинні перевірити, чи є планове завдання або замовлення на виготовлення продукції, чи відповідає замовлена продукція спеціалізації та профілю підприємства, чи не перевищено у проекті договору обсяг продукції порівняно з плановим завданням або замовленням.

Особливість господарських договорів, що укладаються на промислових підприємствах, полягає у предметі договору, який визначається у відповідності до сфери діяльності підприємства.

При укладенні господарського договору на промислому підприємстві необхідно враховувати зміст (умови договору, визначені угодою його сторін, спрямованою на встановлення, зміну або припинення господарських зобов'язань, як погоджені сторонами, так і ті, що приймаються ними як обов'язкові умови договору відповідно до законодавства) та істотні умови (умови визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї зі сторін повинна бути досягнута згода).

Таким чином, промислове підприємство виступає широкою сферою господарської діяльності, яке реалізує свої господарські зобов'язання шляхом укладення господарських договорів. Види договорів, які укладаються на промислових підприємствах, залежать від сфери діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Санахметова С. О. Категорія господарського (підприємницького) договору // Цивільне право України : підручник / Є. О. Харитонов, Н. О. Санахметова. – К., 2003. – 433 с.
2. Господарський кодекс України // ВВР України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
3. Понікаров В. Д. Правове забезпечення, організація та захист господарської діяльності : навч. посіб. / В. Д. Понікаров, С. М. Попова,

Л. М. Попова, Д. В. Назаренко. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 328 с.

4. Беяневич О. А. Господарський договір та способи його укладання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; арбітражний процес» / О. А. Беяневич. – К., 1999. – 22 с.

5. Васильев А. С. Хозяйственное право Украины : учебник / А. С. Васильев, О. П. Подцерковный. – Х. : Одиссей, 2005. – 464 с.

Сідей О. В. Господарський договір промислового підприємства / О. В. Сідей // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 381–383 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_4_65.pdf

Виконано аналіз договірних відносин на промисловому підприємстві. Розглянуто основну форму реалізації господарських зобов'язань – господарський договір. Досліджено поняття, принципи укладання та види господарських договорів на промисловому підприємстві.

Сідей О.В. Хозяйственный договор промышленного предприятия

Выполнен анализ договорных отношений на промышленном предприятии. Рассмотрена основная форма реализации хозяйственных обязательств – хозяйственный договор. Исследованы понятия, принципы составления и виды хозяйственных договоров на промышленном предприятии.

Sidey O.V. The Contractual Legal Relations on Industrial Enterprises

The article is devoted to of contractual relations on the industrial enterprises. Consider the basic form of the realization of economic obligations – business contract. Concepts, principles and types of concluding commercial contracts in industrial enterprises are investigation.